

Grootouders en kinderen

In de wachtkamer van de dood, het recent verschenen boek van antropologe Anne-Mei The over de dagelijkse gang van zaken in een verpleeghuis, kreeg veel aandacht in de media. In deze krant schreef Wubby Luyendijk erover in de zaterdagbijlage van 16 april. The observeerde de liefdevolle verzorging van demente bejaarden op hun sterfbed, de eindeloze strijd tegen ontlasting die op de gekste plekken kon worden aangetroffen, omdat veel bewoners van het verpleeghuis onorthodoxe plekje opzochten om hun behoefte te doen, dan wel poep aan meubels of muren smeerden. Ze beschreef de wrok die sommige bewoners voelden ten opzichte van hun kinderen en de droefheid die hen dagenlang kon kwellen. Ze zag de affectieve banden tussen diep demente bewoners en hun verzorgsters, waardoor de verzorgsters bij een begrafenis erger van streek waren dan de kinderen van de demente man of vrouw. Maar ze zag ook het verdriet van die kinderen, want niet meer herkend worden door je eigen ouder is verschrikkelijk.

Ik werd echter vooral getroffen door de cultuurverschillen in het verpleeghuis. Er werken in randstedelijke verpleeghuizen steeds meer allochtone verzorgsters, meest Surinaamse vrouwen, zo constateert The. Voor de bewoners, wier kindertijd zich afspeelde voor de multiculturele samenleving, is dat niet makkelijk. Zij zijn door hun ziekte ontremd en maken racistische opmerkingen. Het is lang niet altijd mogelijk hen aan te spreken op fatsoensnormen.

Het Surinaamse personeel is geneigd het verpleeghuis te beschouwen als een verschrikkelijk instituut waar zij hun eigen ouders nooit achter zouden laten. Zij beschouwen de kinderen van hun demente bewoners als ontaarde zonen en dochters. Ik moet bekennen dat ik (als autochtone lezeres) op mijn beurt geneigd was te concluderen dat de Surinaamse verzorgenden misschien wel voorbeeldige dochters zijn, maar anderzijds dan weer ontaarde moeders. The beschrijft hoe Darah (een zeer toegewijde, plichtsgetrouwe medewerkster, je zou elke Alzheimer patiënt zo'n bekwame verzorgster gunnen) haar zoontje van drie 's nachts alleen in huis achterlaat om een nachtdienst te draaien bij haar demente bewoners. Zij beschrijft hoe vele verzorgenden, alleenstaande moeders, een extra baan nemen in een ander verpleeghuis om geld te kunnen sturen naar Suriname ten behoeve van hun eigen bejaarde ouders. Ze beschrijft hoe alleenstaande moeders hun kinderen opvoeden en tot huiswerk aanzetten door de mobiele telefoon (totdat het gebruik daarvan onder werktijd door de manager verboden wordt). Je leest het, je verdiept je in de arbeidsomstandigheden in een verpleeghuis en je snapt meteen dat lager opgeleide, autochtone vrouwen nauwelijks te porren zijn voor dit werk.

Voor autochtone vrouwen van deze tijd, die zijn opgegroeid in een verzorgingsstaat, betekent zorgen voor je kinderen dat je er bent, dat je ze verzorgt, naar school brengt en aan de kant staat bij hun voetbalwedstrijd. Voor veel van de door The beschreven allochtone moeders betekent zorgen voor je kinderen: zorgen dat er brood op de plank is en geld voor kleren en schoolboeken. Zij hebben geen man die dat geld verdient, zij overwegen blijkbaar niet om aan te kloppen bij de sociale dienst, zij gaan gewoon de arbeidsmarkt op en zij zoeken een baan, hoe krankzinnig lastig het ook is om die baan te combineren met de zorg voor kinderen.

Veel autochtone mannen en vrouwen zijn gesteld op hun ouders en gaan regelmatig bij hen op bezoek. Als hun ouders ziek of hulpbehoevend worden zijn zij best bereid een handje te helpen; dan halen zij boodschappen, poetsen het ouderlijk huis, bellen met instanties om hulp te regelen, vullen ingewikkelde formulieren in, en maken inventieve roosters met hun broers en zussen om zich ervan te vergewissen dat het niet uit de hand loopt. Hoewel er volwassen dochters en zonen zijn die nog verder gaan en die bereid zijn om voltijds mantelzorger te worden, denk ik dat menigeen intuïtief vindt dat de eigen kinderen niet de

dupe mogen worden van de zorg voor hun grootouders. Wel tijdelijk natuurlijk (bij kortdurende ziekte, bij een sterfbed) maar niet langdurig. Opa's en oma's zijn belangrijk, maar kinderen gaan voor; dat lijkt de dominante opvatting onder autochtonen; ook, zou ik denken, bij veel autochtone opa's en oma's.

Voor The's Surinaamse ziekenverzorger ligt dat anders. Het lijkt erop dat zij de zorg voor ouders minstens even belangrijk vinden als die voor kinderen. Wat is beter? Zijn onze ouderen treurige tehuisbewoners die hunkeren naar meer bezoek? Zijn onze kinderen verwende prinsjes die altijd op de eerste plaats komen? Of dreigen hun kinderen te ontsporen bij gebrek aan ouderlijke aandacht? Ik weet het niet. Het lijkt in elk geval verstandig veel meer aandacht te besteden aan arbeidsomstandigheden in het verpleeghuis: uitgekende kinderopvang op maat, hogere salarissen, mogelijkheden voor bijscholing en chefs die een beetje meedenken over de huiselijke omstandigheden van het personeel. Dat slaat drie vliegen in één klap: het is goed voor de kinderen van Darah en haar collega's. Het zorgt ervoor dat ziekenverzorgenden blijven werken, ook als zij verder inburgeren in Nederland en het lokt misschien wat extra (autochtoon) personeel naar het verpleeghuis.